

Erhvervsuddannelser er i årevis blevet nedprioriteret

TEMAANALYSE

På trods af mangel på en bred vifte af faglærte er 85 pct. af erhvervsuddannelserne beskåret med 7-9 pct. siden 2015.

Kun SOSU-uddannelserne, har oplevet et løft.

Besparelser på erhvervsuddannelser

Skiftende regeringer har talt om, hvor vigtigt det er, at vi har nok faglærte i fremtiden.

Det gælder også den nye SVM-regering, der i regeringsgrundlaget skriver, at regeringen vil »arbejde for flere faglærte. Regeringen vil bl.a. andet gennemføre en markant styrkelse af erhvervsuddannelserne og få flere til at søge mod en erhvervsuddannelse«.

Denne analyse viser, at på trods af de politiske hensigter, så har den faste bevilling på 108 erhvervsuddannelser ikke kunnet følge med prisudviklingen. Det vil sige, at uddannelserne år for år reelt har oplevet faldende bevilling. Det beløb som skolen modtager for at uddanne en elev kaldes taxameteret.

SMVdanmark har for hver enkelt uddannelse opgjort, hvad taxameter-tilskuddet ville være, hvis tilskuddet var reguleret efter den sædvanlige pris- og lønregulering.

Hovedpointer fra analysen

- 108 ud af 111 uddannelser, som indgår i analysen, har oplevet besparelser i taxametertilskuddet på mellem 7 og 9 pct. målt i faste priser siden 2015. Opgjort ud fra elevbestanden omfatter det 85,4 pct. af eleverne.
- Social- og sundhedsuddannelserne, som står for 14,6 pct. af elevbestanden, har til gengæld oplevet et reelt løft på ca. 6,4 pct.

Det kan have store konsekvenser, hvis erhvervsskolerne ikke har ressourcer nok. F.eks. vil skolerne ikke kunne købe udstyr og materialer, der svarer til dét, man bruger ude i virksomhederne. Det betyder, at virksomhederne vil få en større opgave med at indhente alt det, som elever og lærlinge ikke lærer på erhvervsskolerne. Ideelt set burde lærlinge og elever tværtimod være ambassadører for at kunne bære ny teknologi ud i virksomhederne. Dette gælder også i forhold til den grønne omstilling, hvor det kræver investeringer at omstille uddannelserne til at bruge f.eks. nye bæredygtige materialer og teknikker. Manglende ressourcer betyder også, at der er færre undervisere og færre timer til f.eks. mentorstøtte, der erfaringsmæssigt er med til at nedbringe frafaldet. Desuden er det svært at fastholde de dygtigste undervisere. Endelig kan en dårlig økonomi betyde, at skoler vælger helt at lukke uddannelser, og dermed kan elever få endnu længere transporttid til andre

skoler, der ligger længere væk. Det kan medføre, at nogle elever fravælger en erhvervsuddannelse.

85 % af elever går på uddannelser, hvor der er sparet på tilskuddet til undervisning

85%

Taxametertilskud

Taxametersystemet er erhvervsuddannelsernes primære finansieringskilde. Det er det system, der afgør, hvor stort et statstilskud erhvervsuddannelserne bliver tildelt.

Institutionernes basisomkostninger dækkes gennem et grundtilskud og et taxametertilskud for hver enkelt elev. Størrelsen på taxametertilskuddet afgøres af hvilken slags erhvervsuddannelse, eleven vælger. Det betyder, at beløbet uddannelsesinstitutionerne modtager per elev varierer.

Taxametersystemet består af tre grundtakster:

- **Undervisningstaxametre** skal dække de direkte undervisningsrelaterede udgifter. Det dækker f.eks. undervisningsudstyret, materialeomkostningerne og lærernes lønninger.
- **Bygningstaxametre** bruger erhvervsuddannelserne til at betale institutionens kapitaludgifter. pengene går altså til husleje, vedligeholdelse og reovering af bygningerne og afdrag på prioritetsgæld.
- **Fællesudgiftstaxametre** bruges til udgifter, som de enkelte uddannelser ikke hensigtsmæssigt selv kan dække. Det inkluderer udgifter til administration og ledelse, forsyning og bygningsdrift.

I regeringsgrundlaget har regeringen bebudet, at den vil »arbejde for flere faglærte. Regeringen vil bl.a. andet gennemføre en markant styrkelse af erhvervsuddannelserne og få flere til at søge mod en erhvervsuddannelse«.

SMVdanmark har sammenholdt de faktiske taxameterbeløb med det beløb, som tilskuddet ville have været på, såfremt ~~at~~ der siden 2015 i stedet var reguleret med den generelle pris- og lønregulering.

Blandt de 12 mest populære uddannelsesretninger er det kun social- og sundhedsuddannelserne, som har oplevet et reelt løft i taxametertilskuddet, jf. figur. 1.

På 10 ud af de 12 største uddannelser er tilskuddet pr. elev reduceret ift. niveauet for 2015

Figur 1

Kilde: SMVdanmark på baggrund af Undervisningsministeriets uddannelsesstatistik

Folketinget justerer løbende tilskudsstørrelserne gennem forskellige politiske aftaler. Fx indregnes der besparelser

- som følge af statens indkøbsprogram
- på uddannelsesinstitutionernes markedsføringsudgifter
- på baggrund af omprioriteringsbidraget
- på baggrund af diverse rammekorrektioner, digitaliseringsprogrammer, mv.

Udfordringen er, at der er tale om skrivebordsøvelser – besparelsen indregnes oven fra og ned. Der er ingen garanti for, at det ikke får en negativ effekt på uddannelsernes kvalitet.

At Folketinget efterfølgende har været inde at foretage et ekstraordinært løft af tilskuddet til social- og sundhedsuddannelserne (jf. nedenfor) vidner om, at politikerne er bevidste om, at uddannelsernes kvalitet er afgørende ift. at tiltrække og fastholde elever.

De fleste rammes af lavere taxametertilskud

Langt de fleste unge i erhvervsuddannelser går på uddannelser, hvor der er et markant efterslæb i taxameterbeløbet, når der måles i faste priser. Knap 85 pct. af eleverne på erhvervsuddannelserne går på uddannelsesretninger, hvor der er sparet mellem 7 og 9 pct. målt i faste priser. Det kan i sidste ende medføre dårligere undervisningsrammer, færre optagne og større frafald.

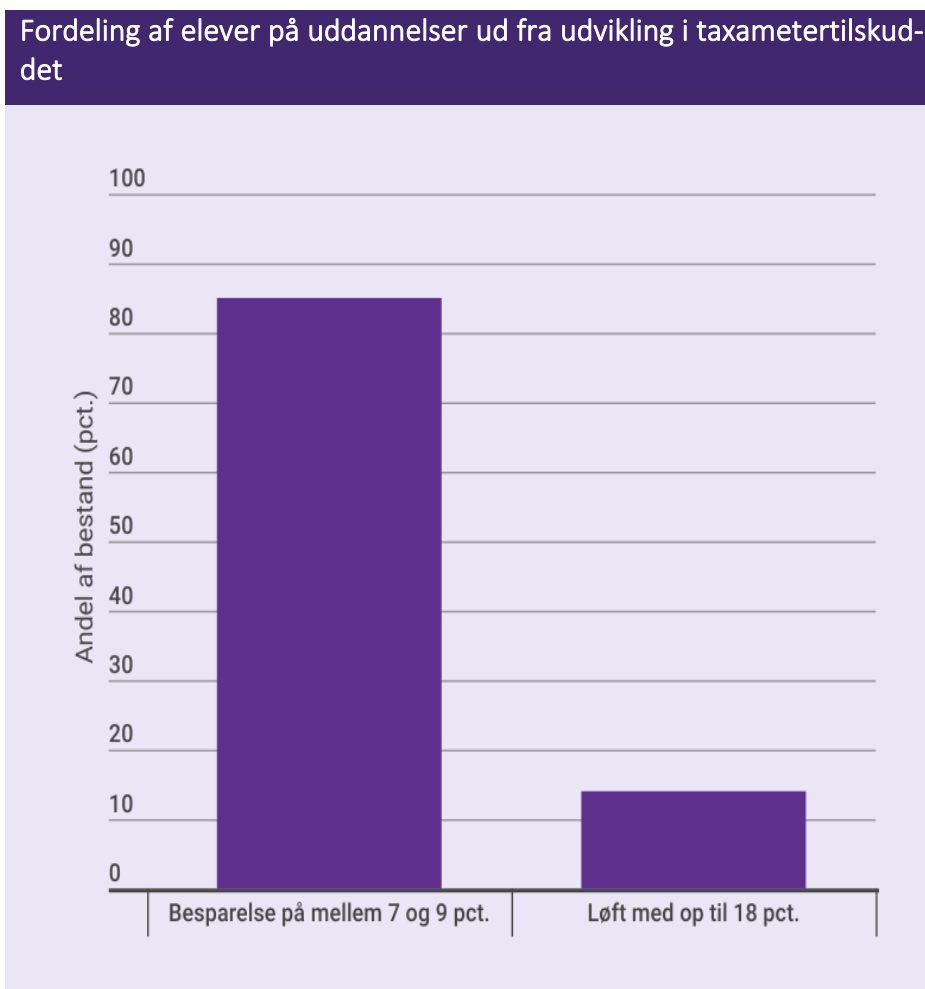
Når taxameteret ikke følger med prisudviklingen, så kan det betyde lukninger af erhvervsuddannelser rundt omkring i landet, når økonomien ikke kan løbe rundt. Det kan betyde, at unge får længere til en erhvervsuddannelse og derfor fravælger disse uddannelser. F.eks. meldte erhvervsskolen TEC i januar ud, at uddannelsen til skiltetekniker lukker til sommer, og fremover kun vil kunne tages i Jylland¹. Samtidig lukkede man uddannelsen til motorcykelmekaniker. Lukningerne er sket med henvisning til stram økonomi.

Alene i 2022 har erhvervsskolerne [fyret mere end 240 lærere](#). Det svarer til, at næsten hver femte stilling er forsvundet fra 2. kvartal 2016 til 2. kvartal 2022.

Omtrent 15 pct. går på uddannelser, hvor politikerne har foretaget et ekstraordinært løft af taxametertilskuddet, jf. figur 2.

¹ <https://malermestre.dk/nyheder/nyheder/chokeret-over-lukning-af-uddannelse-paa-tec/>

85 pct. af eleverne går på uddannelser, hvor der har været kraftige besparelser

Figur 2

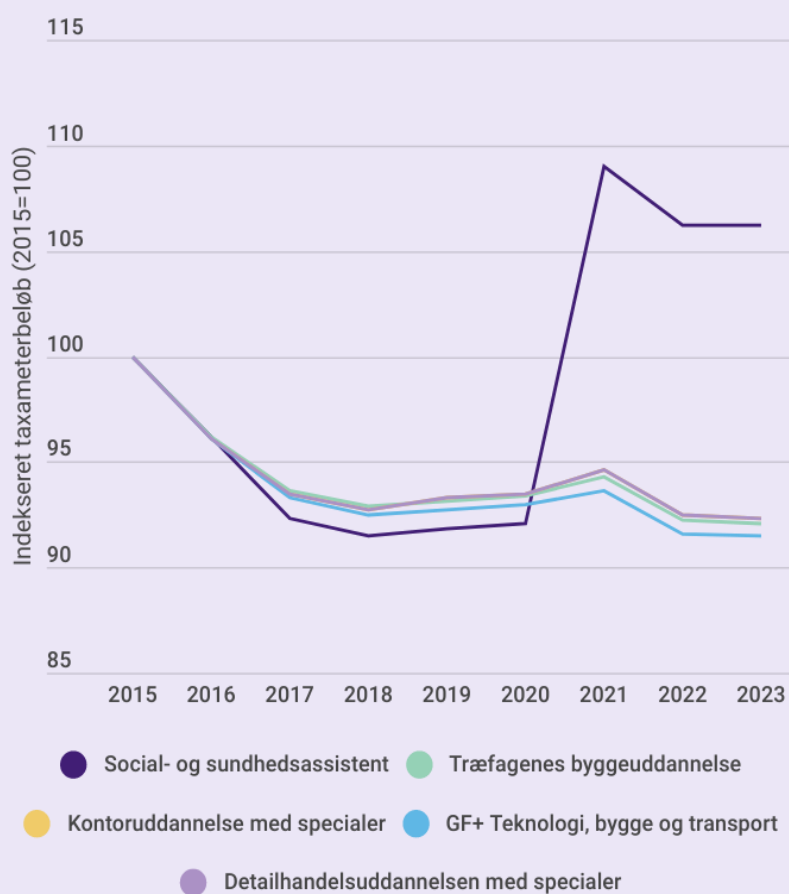
Kilde: SMVdanmark på baggrund af Undervisningsministeriets uddannelsesstatistik

Det er social- og sundhedsuddannelser, som fik et særligt løft i forbindelse med [finansloven i 2021](#). De udgør knap 15 pct. af alle, som var indskrevet på en erhvervsuddannelse pr. 1. september 2022, jf. figur 3.

Det understreger, at Folketinget i hvert fald så vidt angår SOSU-uddannelserne anerkender, at der var et behov for et løft af selve taxametertilskuddet.

Folketinget kan, når det kommer til stykket godt give uddannelserne det nødvendige og markante løfte

Udvikling i taxameterbeløb for udvalgte erhvervsuddannelser

Figur 3

Kilde: SMVdanmark på baggrund af Undervisningsministeriets uddannelsesstatistik

Stor mangel på faglærte i fremtiden

Tidligere analyser fra SMVdanmark har vist, at fra 2022 til 2032 vil antallet af faglærte i arbejdsstyrken falde med ca. 81.000 personer. Det dækker bl.a. over, at der kommer knap 6.900 færre social- og sundhedsmedarbejdere. Udfordringen med færre faglærte i fremtiden er dermed både til stede på områder, hvor det offentlige producerer serviceydelser, og i mange brancher, hvor det private erhvervsliv dominerer.

At politikerne i forbindelse med finansloven for 2021 valgte at afsætte 80 mio. kr. til et ekstraordinært taxameterløft af social- og sundhedsuddannelserne er også en indrømmelse af, at uden tilstrækkelige indtægter bliver det vanskeligt for erhvervsuddannelserne at opretholde

kvaliteten. Samme fokus har dog manglet i forhold til de øvrige erhvervsuddannelser.

Der er i samme periode (2015-2023) også oprettet forskellige kvalitetsudviklingspuljer på op til knap 200 mio. kr. årligt². Ulempen ved puljer er, at det kan gøre det vanskeligt for institutionerne at foretage langsigtede investeringer, da der kan være tale om et usikkert indtægtsgrundlag.

Politik og anbefalinger

Det er afgørende for Danmarks fremtidige vækst og velstand at vi har arbejdsstyrke med de rette kvalifikationer – herunder faglærte.

For at vi får den fulde udbytte af flere faglærte, skal uddannelsernes kvalitet være i top. Høj kvalitet er vigtig for både elevernes tilfredshed og for at sikre ressourcerne til f.eks. at bekæmpe frafald på uddannelserne. Det kan vise sig at være en god forretning for såvel samfundsøkonomien som for de offentlige finanser. Samfundsøkonomisk, fordi den enkeltes produktivitet kan styrkes – det er med til at gøre såvel den enkelte som samfundet som helhed rigere. For de offentlige finanser, fordi faglærte kommer hurtigere på arbejdsmarkedet. Især hvis det lykkes at flytte nogle grupper, hvor det økonomiske afkast af en videregående uddannelse er så lav, at de nærmest lige så godt kunne tage en faglært uddannelse. I dag har erhvervsskolerne ikke de økonomiske ressourcer til at sikre den kvalitet, som vi har brug for, og som eleverne fortjener. Flere midler vil kunne bruges til at sikre

- Moderne udstyr, maskiner og materialer, f.eks. inden for den grønne omstilling, så elever og lærlinge kan fungere som ambassadører for ny teknologi.
- Flere timer til relationsarbejde, mentorstøtte og opfølgning på elever og lærlinges læring og trivsel før, under og efter praktikperioder. Dette vil kunne bidrage til øget gennemførelse.
- Midler til et generelt kvalitetsløft og til at afprøve nye initiativer

Forslag

² I 2023 udmøntes puljen til udbydere af erhvervsuddannelser efter andel af samlede tilskud til erhvervsuddannelserne.

- Der haster med at investere i erhvervsuddannelserne. SMVdanmark foreslår et substantielt økonomisk løft på 2,5 mia. kr., heraf 1 mia. kr. direkte til kvalitetsløft. I gennemsnit bliver der 10.000 færre faglærte i arbejdsstyrken hvert år, så investeringerne skal foretages nu. Læs mere i SMVdanmarks udspil [her](#).

Kontakt

Seniorøkonom Thomas Gress, tlf. 51 90 50 91, gress@SMVdanmark.dk.
SMVdanmark, marts 2023

Metodeboks

Udgangspunkter er, at taxametertilskud reguleres med pris- og lønudviklingen, hvor lønudviklingen vægtes med 60 pct., og prisudviklingen vægtes med 40 pct. Hvis lønudviklingen i et år er 3 pct., og prisudviklingen er 2 pct. vil PL-reguleringen således være $(3,0 \text{ pct.} \times 0,6 + 2,0 \text{ pct.} \times 0,4 = 2,6 \text{ pct.})$. Det skal sikre, at uddannelsesinstitutionerne i udgangspunktet kan købe samme mængde arbejdstimer og redskaber, som året før.

Hvor undervisnings- og fællesudgiftstaksten i udgangspunktet reguleres med det generelle pris- og lønindeks, reguleres bygningstaksten med anlægsindekset, som på lang sigt antages at følge den generelle pris- og lønudvikling.

For at beregne analysens hypotetiske taxametertilskud, har vi med udgangspunkt i året 2015 indekseret undervisnings- og fællesudgiftstaksten med den faktiske generelle pris- og lønindeks, mens bygningstaksten er reguleret med det faktiske anlægsindeks.

Forskellen mellem de hypotetiske takster og de faktiske takster er grundlaget for denne analyse.